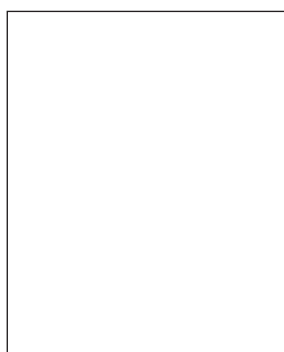

Ersättningsreserver och resultatframtagning i svenska återförsäkringsbolag

av civ.ek. **Helena Grip**, Sirius International Insurance Corporation

Helena Grip

I försäkringsbranschen vet bolagen mycket lite om resultatet av årets verksamhet vid årets slut. Detta är mest påtagligt i återförsäkringsbolagen, som i princip vet hur mycket premier årets tecknade affär har genererat, men inte vad skaderegleringen kommer att kosta i framtiden. Två skäl till att informationen vid årets slut är så knapphändig är att redovisningen är fördröjd och att skadeutvecklingen är osäker. Trots detta måste försäkringsbolagen, precis som andra företag, årligen ta fram ett resultat. För att periodisera intäkter och kostnader sätter bolagen reserver. Dessa tekniska reserver svarar för en stor del av skuldsidan i balansräkningen. Undersökningen har klarlagt tre olika metoder att fastställa ersättningsreserver, två av dessa förekommer i Sverige. Metoderna gör olika avvägning mellan aktualitet och exakthet på informationen i redovisningen.

Alla försäkringsbolag avsätter tekniska reserver för att kunna möta de skadekrav som kommer. Dessa reserver uppgår till betydande belopp. Enligt t.ex. Sirius International Försäkrings ABs årsredovisning 1994 uppgick den tekniska reserven till 40 % av balansomslutningen. Om redovisningen skall kunna vara ett underlag för t.ex. lednings- och investeringsbeslut är det viktigt att så stora poster är riktigt värderade. Därför bör det vara av intresse för aktieägare, investerare, analytiker och andra intressenter att veta hur den tekniska reserven är beräknad och redovisad. Att förstå sättet att reservera är ett steg mot att bättre kunna bedöma företagets ekonomiska ställning.

Syftet med uppsatsen är att redovisa förekommande metoder för ersättningsreserver-

ring samt att visa vilka konsekvenser val av metod ger för resultatframtagandet i försäkringsbolagen. Försäkrings AB Atlantica, Försäkrings AB Skandia, Sirius International Försäkrings AB och Trygg-Hansa Försäkring har studerats i undersökningen.

Problembeskrivning

Nedan visas en förenklad figur över vad som leder till ett resultat i återförsäkring. Boxen till vänster symboliserar ett företags premieintäkt. Boxen i mitten visar sedan vad premierna huvudsakligen används till. Den

Artikeln är en förkortad version av ett examensarbete på ekonomlinjen, 10 poäng, fördjupningsalternativ Redovisning / Revision. Stockholms Universitet, höstterminen 1994. Handledare: Rolf Rundfeldt

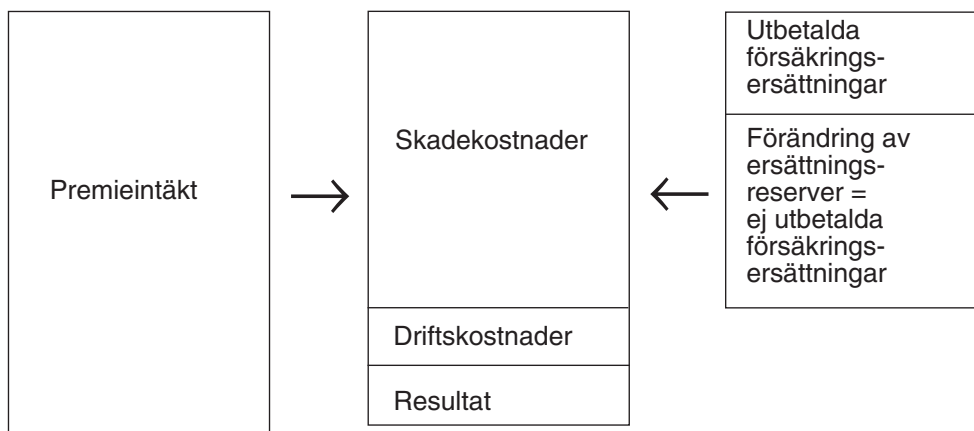

Bild 1: Resultatkomponenter i återförsäkring

allra största posten är skador. Driftskostnader är också en relativt stor post och i bästa fall finns även ett positivt resultat som på bilden. Den mindre boxen till höger visar att skadekostnaden är uppdelad på utbetalda försäkringsersättningar och på förändringar av ersättningsreserver för framtida skadeutbetalningar. Begreppet ersättningsreserv kommer att diskuteras längre fram i avsnittet.

Resultatet från återförsäkringen kan i vissa fall tas fram redan vid bokföringsårets slut men i andra fall dröjer det tiotals år innan återförsäkringsbolagen får fram ett slutgiltigt resultat. Tidsfördröjningen i återförsäkringen är beroende av två olika faktorer.

Den första är den inkomna redovisningen från cedenten. Redovisningen av återförsäkring kan vara mer eller mindre komplicerad och omfattande beroende på återförsäkringstyp och återförsäkringsform. Återförsäkrarens redovisning bygger på den information som cedenten sammanställer om originalförsäkringen. Återförsäkring redovisas kvartals-, halvårs- eller helårsvis. Cedenten har efter redovisningsperiodens utgång normalt en frist om 60 eller 90 dagar för att upprätta avräkning till återförsäkraren. Dessvärre respekteras inte alltid denna tid. Det är uppenbart att en betydande tidsförskjutning

uppstår, en period då återförsäkraren inte har möjlighet att upprätta någon redovisning på affären.¹

Dessutom är det vanligt att återförsäkring tecknas genom en försäkringsmäklare. I redovisningshänseende innebär det att mäklaren mottar avräkningen från cedenten och vidareförmedlar uppgifterna till återförsäkrarna. Mäklarens insats kan variera från att endast kopiera cedentens avräkning till att sammanställa en ny avräkning utifrån cedentens material. Emellertid tillkommer en mellanhand som ytterligare senarelägger redovisningen för återförsäkraren.²

Den andra faktorn är problemet att fastställa ersättningsreservernas storlek. Ersättningsreserven skall motsvara bolagets ansvarighet p.g.a. inträffade försäkringsfall.³ Den består av avvecklingsreserv och av IBNR-reserv (se förklaring nedan). När bolagen fastställer avvecklingsreserven skall de bedöma hur stora de anmälda skadorna kommer att bli när kontraktet är slutreglerat. Hänsyn bör främst tas till de skadeberäkningar som cedenten har tillhandahållit, men även allmän kändedom om skadehändelser som inträffat beaktas. Sådan information kan t.ex. fås genom branschkontakter och från massmedia. De bör också ta hänsyn till cedentens reservsättningsteknik.

Vid kontakt med cedenten och från tidigare erfarenheter kan återförsäkraren få en uppfattning om cedentens reservberäkningar brukar vara riktiga, d.v.s. om reserverna brukar vara tillräckliga eller om de bör förstärkas.

IBNR (Incurred But Not Reported)-reserven skall visa hur mycket skador som har inträffat och som kommer att belasta kontraktet men som ännu ej rapporterats till återförsäkraren. Det är således fråga om skador som bolagen ännu inte känner till. Av erfarenhet vet bolagen att skador har inträffat och kommer att belasta försäkringen. IBNR-reserven fastställs med aktuariella (försäkringsmatematiska) metoder om bolaget har ett tillräckligt stort bestånd och med ett procentuellt påslag vid mindre försäkringsbestånd.⁴ Påslaget görs som ett procentuellt påslag på ersättningsreserven eller en procentandel av årets tecknade premier.

Till IBNR räknas också IBNeR (Incurred But Not enough Reported). Erfarenhetsmässigt vet försäkringsbolagen att IBNeR-tillägget behövs som en förstärkning för kända men otillräckligt rapporterade skador.

Omfattningen av IBNR-reserveringen som fastställs det första redovisningsåret skall i princip inte förändras under kontraktets avvecklingstid. Det är bara om bedömningen av framtida skador i stort ändras som en höjning av IBNR-reserven kan behöva göras. Det kan vara nödvändigt vid en allmän utveckling av skadekostnader inom något område. En möjlig orsak till en sådan utveckling kan vara en trend av generösare domstolsutslag i vissa typer av tvister där försäkringsbolagen är inblandade.

Under avvecklingstiden för återförsäkringarna rapporteras och redovisas verkliga kvantifierade skador. Då skall IBNR-reserven successivt upplösas (nedskrivs). När återförsäkraren får kännedom om specifika inträffade skador görs reservavsättningar för den framtida avvecklingen. Vid avräkning och betalning av skadan skall den berörda delen av

avvecklingsreserven upplösas och beloppet skall i stället redovisas som avräknad skada. Om den statistiska IBNR-reserven visar sig vara en riktig spegel av det verkliga skadefallet kommer IBNR-beloppet vid kontraktets början att vara lika stort som det totala skadebeloppet är när kontraktet är färdigreglerat. Via avvecklingsreserven kommer således IBNR-reserven över tiden att omvandlas till avräknade skador.

I korthet kan man säga att problemet har en administrativ och en praktisk sida. Det är dels fördröjningen av redovisningsmaterial, dels osäkerheten kring skadeutvecklingen. Vilka metoder använder bolagen för att klara av detta och ändå årligen fastställa reserver samt därmed resultatet?

Olika metoder för reservering

Eftersom företagen i återförsäkringsbranschen inte har helt uppdaterad och fullständig information vid bokslutstillfället om på året belöpande premier och skador måste de redovisa utifrån tillgänglig information. Därför har det inom branschen utvecklats olika metoder att ändå få fram ett så tillfredställande resultat som möjligt. Genom undersökningen har tre metoder klarlagts. I uppsatsen kallas de *estimering*, *eftersläpande redovisning* och *saldoreserv*. Detta för att i viss mån beskriva vad de handlar om samt att de skall vara lätta att komma ihåg. Metoderna gör olika avvägningar mellan aktualitet och exakthet.

1. Estimering

När återförsäkringsbolag använder estimeringsmetoden utgår de från den redovisning som inkommit från cedenten under innevarande år och gör sedan en bedömning av det slutliga resultatet. Ofta har de fått in avräkningar för de två eller eventuellt tre första kvartalen. Till detta lägger de all tillgänglig information som finns om varje enskilt återförsäkringskontrakt. Den affärsansvarige föl-

jer kontrakten, bolaget och marknaden under året och får därmed en uppfattning om cedenten samt utvecklingen för kontrakten och marknaden. Med hänsyn till erhållen information uppskattar bolaget sedan sitt resultat. Resultatet kan beräknas per kontrakt eller på en grupp av kontrakt. Bedömningen görs av den affärsansvarige ensam eller tillsammans med företagets aktuarie. Eftersom försiktighetsprincipen gäller är bolagen mer restriktiva vid vinstframtagning än vid förlustframtagning. Enligt Erik Alm på Skandia är det lättare att få kännedom om negativa händelser än om positiva. Då mycket stora skador inträffar får bolaget som regel kunskap om detta ganska snart. Han menar att det är större risk att missa en vinst i sina bedömningar än att missa en förlust.

Estimeringsmetoden ger räkenskaper med hög aktualitet. Redan innevarande år kan ett resultat för försäkringsaffären tas fram. Precis som i ett "vanligt" företag kan ledning, styrelse, aktieägare, analytiker och andra intressenter använda årsredovisningen som ett underlag för analyser och olika beslut. All estimering medför viss osäkerhet och när metoden används blir resultatens tillförlitlighet beroende av att kvalificerade bedömningar kan göras. En dålig bedömning ger ett resultat med stor avvikelse från verkligheten. Estimeringsarbetet kräver en relativt stor arbetsinsats vilket kan ses som en nackdel, men det ger också en stor kunskap om affärerna. Denna kunskap kan förhoppningsvis löna sig i längden i form av att bättre och mer lönsamma återförsäkringsaffärer tecknas. De båda företagen i undersökningen som använder estimering anser att det är värt besväret.

När bolagen använder estimering i sin redovisning kommer affärernas resultatsvängningar att få genomslag i redovisningen. Svängningarna beror på osäkerhet i bedömningarna och fluktuationer i verkligheten. Oavsett vilket skälet är för svängningarna så ger dessa ledningen och styrelsen värdefull informa-

tion. Svängningarna ger information om hur förutsägbart resultatet är för olika affärer. Om svängningarna är små för en affärstyp kan bolaget ha mindre marginaler för den typen än för den typ där svängningarna är stora. Med hjälp av redovisningen kan då ledning och styrelse fastställa vilka marginaler som bör finnas på olika affärer. Redovisningen blir således ett stöd för styrningen av företaget.

Både Skandia och Sirius använder sig av denna metod men de har olika teknik. På Skandia uppskattas alla försäkringsposter, d.v.s. med utgångspunkt från de premier och skador som cedenten har avräknat, bedömer Skandia den slutliga storleken på såväl premier som skador. Detta innebär att de beräknar vad cedenten kommer att avräkna till dem framöver. I och med att Skandia räknar upp den premie som cedenten avräknat under året till att även innefatta ännu ej avräknad premie, skattas siffrorna direkt i cedentens böcker. Erik Alm på Skandia anser att det är helt logiskt att estimeras även premierna. I och med att man har tecknat kontrakt för viss premievolymer tillhör premierna det specifika året och skall också redovisas den perioden. Uppskattningarna görs kontinuerligt under året så att bokföringen hela tiden visar siffror beräknade på årsbasis. I bokslutet finns tre olika tidsperspektiv redovisade. Nämligen årets estimerade försäkringsresultat, en reverseeringspost till fjolårets resultat och tidigare års avvecklingsvinster/-förluster.

Sirius använder avräknade premier och skador som grund och sätter sedan en generell reserv för att uppnå det resultat som har beräknats. Den generella reserven kan vara positiv eller negativ. Det resultatmått Sirius använder i sina uppskattningar är skadeprocenten, d.v.s. förhållandet mellan skador och premier. De uppskattar den slutliga skadeprocenten. Med utgångspunkt från verkliga, rapporterade premier och skador görs sedan en justering med hjälp av reserven för att uppnå den uppskattade skadeprocenten. Den generella re-

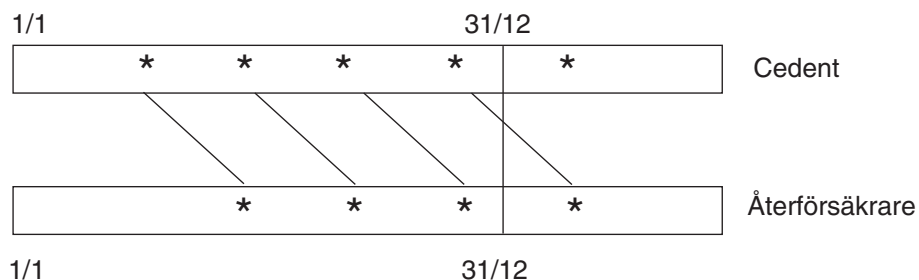

Bild 2: Fördröjd redovisning

serven sätts inte för varje kontrakt utan på en grupp av kontrakt. I detta fall, när bolaget inte omvärderar cedentens uppgifter utan bygger på dem sker skattningen i de egna böckerna. Varje kvartal uppdateras reserverna och resultatet för varje grupp av kontrakt omvärderas. Samma tillvägagångssätt gäller vid årsbokslutet.

Med hjälp av ovanstående bild och resonemanget kring den har jag försökt tydliggöra skillnaden mellan Skandias och Sirius estimeringsmetoder. Bilden visar en tidsaxel för cedenten och en tidsaxel för återförsäkraren. Stjärnorna anger när cedenten avräknar en period och när återförsäkraren mottar avräkningen. Här syns tydligt fördröjningen av redovisningen. Det innebär att när återförsäkraren skall stänga sitt bokföringsår (förutsatt att kalenderår används) finns inte den sista avräkningen i dennes böcker. Skandia gör då en skattning av cedentens böcker, d.v.s. en bedömning av vad cedenten kommer att ha med i den sista avräkningen. Detta tas med det aktuella året. Sedan uppskattas resultatet utifrån dessa siffror. De tar således ut en vinst (eller förlust) i förskott på en ännu ej mottagen avräkning. Erik Alm håller inte med om att vinsten tas ut i förskott utan påpekar att man i princip vet hur stora premierna kommer att bli. Han menar också att företagets alla affärer ihopslagna ger en tämligen riktig totalbedömning i företaget. När Skandia i slutet av andra året skall korrigerar det första året gör de en

reversering av skattningen av det första året. Reverseringen bygger på den ytterligare information som mottagits under det andra året. Under följande år kommer korrigeringar att göras tills årgången är avvecklad. Alla äldre årgångar har således först uppskattats, sedan reverserats och slutligen avvecklas de.

När Sirius stänger böckerna vid årets slut saknar även de den sista avräkningen. Sirius gör då ingen bedömning av den utan utgår ifrån de siffror som cedenten hunnit meddela. De uppskattar således resultatet med de avräkningar som mottagits under bokföringsåret till grund. Den vinst (eller förlust) som uppkommer är ett resultat av skattningar endast i de egna böckerna. Den avräkning som, enligt bilden, inte kommer med det första året får således redovisas under det andra bokföringsåret då den mottas. Sirius har valt att göra så eftersom de anser att ett resultat baserat på mottagna avräkningar är mer rättvisande och ärligt.

Cedenter dröjer ibland längre med att leverera avräkningar som är till återförsäkrarens fördel än tvärtom. Ibland skickar cedenten avräkningar med negativa saldon först och väntar med att skicka avräkningar med positiva saldon. Detta är ett sätt att senarelägga kassaflöden från cedenten till återförsäkraren. Följden för återförsäkrarens redovisning är att summan av försäkringsposterna vid en tidpunkt kan vara något lägre än vad den borde vara. I Skandias fall kan redovisningen

”fånga upp” den skevheten när försäkringsposterna bedöms.

Enligt Erik Alm använder Skandia estimate-ringsmetoden för att få resultat som ligger i takt med tiden. De tycker att det är viktigt med tidiga signaler, både positiva och negativa. Eftersom Skandia till största del sysslar med direkt försäkring, vars förlopp är snabbare och normalt redovisas under innevarande år, är det önskvärt att återförsäkringen också redovisas i samma tidsperiod. Detta för att få ett sammanhållet bokslut för hela företaget.

När Sirius 1992 bytte metod var deras mål att komma ifrån en redovisning med viss eftersläpning. Enligt Patrik Dahl på Sirius vill företaget i sin redovisning återspegla det kunskapsläge som företaget har vid tillfället. Han menar vidare att redovisningens viktigaste uppgift är att ge stöd för effektiv styrning. Redovisningsmaterialet skall vara så klart och tydligt att styrelse, ledning och andra intressenter ges möjlighet att göra sig en bild av läget och kan ställa vettiga följdfrågor. Speciellt viktigt är det att styrelsen, som är ytterst ansvarig, får de rätta signalerna från presenterade siffror för att kunna fatta riktiga beslut som är väl underbyggda.

2. Eftersläpande redovisning

Om principen om tidsförskjutning praktiseras fullt ut sätter försäkringsbolaget kontraktsårets premier i en fond. Ur fonden betalar bolaget sedan skador som uppkommit på den återförsäkringen. Kontraktet hålls öppet en period. När perioden är slut har en relativt stor del av kontraktets premier och skador redovisats. Det innebär att det finns en rimlig chans att bedöma kontraktets utveckling. Då stängs kontraktet och med den information som finns vid stängningstidpunkten sätts en reserv som skall täcka slutregleringen av kvarstående skador och ännu ej rapporterade skador. Efter stängningen överförs ansvaret och reservbeloppet till de som deltar i efterföljande års kontrakt.⁵

Denna metod finns bl.a. hos Lloyd's i London. Här är det mycket viktigt att resultaten för kontrakten kan fastställas så exakt som möjligt därför att de deltagande återförsäkrarna ofta ändras mellan åren. Ansvaret överförs till nästa års försäkrare genom en s.k. RITC (ReInsurance To Close). RITC är en överföring av ansvaret för försäkringsportföljen mot vederlag.⁶ Om vederlaget är felbedömt uppstår en resultatöverföring mellan återförsäkrarna. För att minimera dessa resultatöverföringar och motverka orättvisor används tre års förskjutning. Perioden på tre år har valts eftersom London-marknadens aktörer har ansett att en stor del av redovisningen har inkommit då. I de fall då cedenten och återförsäkrarna inte med tillräcklig säkerhet kan fastställa resultatet efter tre år kan kontraktårgången hållas öppen längre. Dessa s.k. öppna årgångar blir allt fler, ökningen beror på ökade svårigheter att fastställa tillförlitliga resultat som kan accepteras av både cedenten och återförsäkrarna.

Metoden används också av en del bolag i andra länder, bl.a. i Tyskland och i övriga England, där tidsförskjutningen varierar mellan sex månader och två år.

När redovisningen fördröjs blir resultatet mer verklighetsrelaterat och med lång förskjutning kommer redovisningen allt närmare det slutliga resultatet. Med denna typ av redovisning riktas uppmärksamheten främst mot kravet att uppnå siffror som speglar verkligheten och ger rättvisande resultat. Priset som användarna får betala för den exakthet som uppnås är inaktuellt redovisningsmaterial och sen resultatframtagning. På Lloyds har detta medfört cykliska resultatsvängningar. När åtgärder mot otillfredsställande resultat har satts in har det ofta varit flera år för sent. Därmed har balansen i systemet rubbats och det har medfört problem med bl.a. premiesättning och skadeavveckling.

Härmed lämnas denna metod eftersom den inte tillämpas i Sverige.

3. Saldoreserv

En kombination av estimering och eftersläpning av redovisning används i Sverige. Den innebär att de mottagna uppgifterna om årets premier, skador och provision redovisas som vanligt men att hela resultatet, om det är positivt, automatiskt reserveras det första året (eller de två första åren). Denna reserv kallas saldoreserv. Förutom den automatiska saldoreserven finns möjlighet göra ytterligare reserveringar som bygger på cedentens uppgifter, den affärsansvariges bedömning eller IBNR-påslag. Det betyder att innevarande (eller två) års återförsäkring aldrig visar positivt resultat. Om det verkliga resultatet är negativt, det vill säga skador och provision överstiger premierna, påverkar detta innevarande års resultat. I de fall då försäkringsrörelsen drabbas av skador som överstiger det normala görs en reservförstärkning i innevarande års resultat- och balansräkningar. För kassa- och finanstransaktioner tillämpas inte heller någon eftersläpning utan de redovisas under innevarande år. Detta medför att siffrorna i bokslutet är en blandning av siffror från olika år. Om bolaget tecknar både direkt- och återförsäkring finns det dessutom en skillnad i redovisningstidpunkt mellan verksamhetsgrenarna eftersom direkt försäkring redovisas snabbare. Efter ett (eller två) år kan de verkliga posterna i försäkringsrörelsen föras fram. Då upplöses saldoreserven och i stället sätts reserver baserade på cedentens uppgifter, uppskattningar, statistik m m.

Om redovisningen innehåller saldoreserv i ett (eller två) år har företaget valt att vänta på ytterligare information innan de bedömer resultatet av sina affärer. De intar en mycket försiktig hållning utåt men de affärsansvariga i bolagen bildar sig naturligtvis själva en uppfattning om hur kontrakten går. Därför har företaget mer aktuell kunskap om läget som skulle kunna vidareförmedlas i redovisningen. I stället väljer de, när de använder denna

metod, att inte låta intressenter ta del av det mest aktuella läget i företaget. I ett perspektiv där händelser som påverkar företagens ställning endast är kända för företagens anställda och andra anställda i branschen kan en risk för "insider"-liknande förhållanden uppkomma. I och med att aktieägarna och andra intressenter främst har årsredovisningen som informationsbärare kommer de att veta mindre än försäkringsfolk som är "invigda" och uppdaterade. Sådan bransch-kunskap skulle kunna utnyttjas vid handel med aktier i försäkringsbolagen. Om t.ex. stora resultatförändringar för ett försäkringsbolag är kända i branschen vid ett givet tillfälle men inte för allmänheten förrän om ett eller två år kan ett köp eller en försäljning av aktier vid rätt tidpunkt ge fördelar.

När ett försäkringsbolag använder saldoreserv bör bolagets styrelse vara väl insatta i detta. Metoden medför nämligen att resultatet utjämnas. Så länge premierna är större än skadorna och driftskostnaderna, d.v.s. redovisningen visar ett positivt resultat, kommer saldoreserven att nollställa resultatet det första året en affär redovisas. Det innebär att resultatförändringar på enskilda kontrakt eller grupper av kontrakt inte syns det första året de redovisas. Därigenom kan felaktiga korrigeringar av t.ex. kontrakts avslut eller portföljers sammansättning göras. Ingripanden kan också komma att göras i fel tid, då viss del av redovisningen speglar transaktioner som härrör från tidigare år. Det krävs stor kompetens, i t.ex. bolagets styrelse, för att kunna tolka den fördröjda redovisningens siffror och med hjälp av dessa styra verksamheten i önskvärd riktning. Om inte redovisningen i sig ger tillfredsställande signaler för styrning finns en viss risk att inflytandet förskjuts från styrelse till ledning då ledningen har större inblick i det aktuella läget.

Trygg-Hansa och Atlantica använder sig av automatiska saldoreserver. De har ett resp två års förskjutning. Jan-Olof Aspengren på

Trygg-Hansa menar att med ett års förskjutning får de fram ett hyggligt aktuellt resultat samtidigt som de slipper omfattande estimate-ringar. Att slippa dessa innebär en minskad arbetsbörda och en mindre osäkerhet i resultatet. Han anser dock att estimering i viss mån kan vara en bättre metod som ger en ”prydlig” redovisning. Detta under förutsättning att företaget har mycket god aktuariell kompetens så att det estimerade resultat verkligen ger ett ”bättre” resultat. Även när ett års fördröjd redovisning används så måste försäkringsbolagen i slutet av år två ändå sätta en reserv som är behäftad med viss osäkerhet då en försäkringsaffär sällan är slutreglerad efter två år. Normalt väntar Trygg-Hansa två till fem år innan ett positivt resultat frigörs. Detta regleras med hjälp av olika reserveringsmöjligheter. Praktiskt innebär detta att hela överskottet från premierna efter skador och provision som finns avsätts i en reserv. Nollresultatet tas fram två till fem år beroende på typ av affär. Det bör tilläggas att båda företagen har minskat kraftigt på sina återförsäkringsengagemang. Trygg-Hansa håller på att avveckla helt och Atlantica koncentrerar sig på några få segment av marknaden.

Resultatredovisningsexempel

Följande exempel illustrerar skillnaden mellan de olika bolagens resultatredovisning beroende på reserveringsteknik. Förutsättningarna i varje exempel är samma för alla bolagen. Förutsättningarna är fiktiva och mycket förenklade jämfört med verkligheten. Endast premier och skador har beaktats för att få enkla och överskådliga exempel, således har provision och diverse andra kostnader utelämnats. Exemplet visar tre års redovisning av kontrakt av en viss typ som tecknas och är gällande under år 1. För överskådlighetens skull är alla affärerna slutreglerade efter tre år. Det finns en stor skillnad som inte framkommer i exemplet. Nämligen att Sirius, efter att

ha redovisat försäkringsposterna per kontrakt, sätter den generella reserven på en grupp av kontrakt. De övriga bolagen redovisar alla poster per kontrakt. I exemplet har det ingen betydelse utan siffrorna antas vara beräknade för grupper av kontrakt för alla bolagen. Kolumnen för Skandia visar deras uppskattade siffror, d.v.s. estimat av premier och skadere-server. Den totala skadekostnaden specificeras på ingående skadereserv, avräknad skada och utgående skadereserv. Den ingående reserven och den utgående reserven visar hur mycket som fanns reserverat för skador vid årets början respektive vid årets slut.

Exempel A

Förutsättningar:

För företagets kontrakt av typ A ett år gäller följande siffror.

År 1 avräknas de tre första kvartalen, 100 i premier och 10 i skador.

År 2 avräknas kvartal fyra för första året, ytterligare 50 i premier och 60 i skador.

År 3 avräknas ytterligare 65 i skador.

Redan år 1 bedömde bolagen att skadornas andel av premierna skulle bli 90%. Den bedömningen stämde exakt under tre år. Skandia estimerade den totala premien till 150 och det stämde med den slutliga premieinkomsten.

Atlantica använder metoden med saldoreserv. De fördröjer redovisningen i två år. Det innebär att både år ett och två utjämnas resultatet till noll. Den del av den inkomna premien som inte kostnadsförts för skador bildar en reserv för framtida skador. Eftersom de, enligt de givna förutsättningarna, bedömt skadeprocenten till 90 % har de avsatt en reserv som är större än beräknade skador. Företaget har dolt en del av det förväntade resultatet. I kolumnen för Atlantica syns följande siffror:

År 1 avräknas 100 i premier och 10 i skador och då resultatet är fixerat till 0 blir reserven 90. År 2 avräknas ytterligare 50 i premier och 60 i skador. Totala premier för båda åren är då 150 och skadorna 70. Överskottet på 80 skall

Exempel A

	Atlantica	Trygg-Hansa	Sirius	Skandia est.
År 1				
Premie	100	100	100	150
Ing. skadereserv	0	0	0	0
Avräknad skada	-10	-10	-10	-10
Utg. skadereserv	<u>-90</u>	<u>-90</u>	<u>-80</u>	<u>-125</u>
Skadekostnad	-100	-100	-90	-135
Resultat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>10</u>	<u>15</u>
År 2				
Premie	50	50	50	0
Ing. skadereserv	90	90	80	125
Avräknad skada	-60	-60	-60	-60
Utg. skadereserv	<u>-80</u>	<u>-80</u>	<u>-65</u>	<u>-65</u>
Skadekostnad	-50	-50	-45	0
Resultat	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>5</u>	<u>0</u>
År 3				
Premie	0	0	0	0
Ing. skadereserv	80	80	65	65
Avräknad skada	-65	-65	-65	-65
Utg. skadereserv	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Skadekostnad	15	15	0	0
Resultat	<u>15</u>	<u>15</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

reserveras om noll-resultatet skall bibehållas även år 2. Anledningen till reservens förändring är dels att premierna ökat, vilket medför en skadeökning vid bibehållen skadeprocent, dels är det skadekostnadsföring, 60, som minskar reserveringsbehovet. År 3 släpps hela reserven och efter en sista skaderedovisning tas resultatet 15 fram.

Trygg-Hansa (T-H) använder också saldoreserv. De har en maskinell saldoreserv som ger ett nollresultat i ett år. Sedan löses saldoreserven upp men då fortsätter T-H med hjälp av vanliga reserver att inte visa något resultat i två till fem år. Därför ser deras redovisning precis ut som Atlantics i exemplet.

I Sirius redovisning, där estimeringsmetoden används, tas successivt det positiva resultatet fram. Vid slutet av år 1 har Sirius estimerat att skadeprocenten är 90 % av premierna som är 100. Resultatet blir då 10 och den del av

premierna som inte redan kostnadsförts för skador reservsätts, d.v.s. 80. Med verklig premieinkomst som grund visar Sirius det aktuella resultat som uppstår efter en bedömning av skadeprocenten. År 2 redovisas den resultatpåverkan som de ytterligare premierna medför, av 50 i premier beräknar bolaget att 5 blir vinst. En upplösning av reserven med 15 sker. Upplösningen består av en reservminskning p.g.a. skadeavräkning på 60 och en reservökning p.g.a. premieökningen som medför högre, förväntade skador på 45. År 3 slutavräknas affären och kvarstående reserver upplöses.

Skandias estimeringsteknik innebär att de redan år 1 beräknar den slutliga storleken på premierna. De avräknade premierna i exemplet är 100 men de bedömer att premierna kommer att bli 150. Med utgångspunkt från den siffran uppskattar de sedan de totala skadornas storlek, d.v.s. 90 % av 150 vilket ger

135. Då 10 av de förväntade skadorna har avräknats från cedenten får 125 reserveras och ett resultat på 15 framkommer. Skandia gör således två estimeringar redan det första året. Dels bedöms premiistorleken, dels bedöms skadeprocenten. De följande två åren avräknas skador och reserver upplöses i motsvarande grad.

Exempel B

Förutsättningar:

För företagens kontrakt av typ B ett år gäller följande.

År 1 avräknades de tre första kvartalen, 300 i premier och 30 i skador.

År 2 avräknades det fjärde kvartalet för första året, 150 i premier och 180 i skador.

År 3 uppgick skadekostnaden till 240.

De två första åren såg affären mycket bra ut och företagen förväntade sig en skadeandel på 70% men under det tredje året inrapporterades

en mängd skador och då bedömde de att skadorna skulle komma att uppgå till 100% av premierna. Skandias premieestimering som gjordes år 1 stämde.

I det andra exemplet visas fördelen med att använda sig av tidsförskjutning. I Atlantica och Trygg-Hansa tas inte den estimerade vinsten ut som i de andra bolagen. Det visar sig att det inte blir någon vinst och de övriga bolagen får förluster. Emellertid är det så att det krävs en förhållandevis lång fördröjning för att kunna få ökad säkerhet. I detta exempel räcker deras två år men i verkligheten är det tyvärr ganska sällan en affär är färdigreglerad efter den tiden. Trots att T-H bara har ett års automatisk saldoreserv tar de normalt inte fram vinst år två. Därmed ser deras tabell ut som Atlanticas.

Ett vanligt scenario är att bedömningarna ändras flera gånger. I enlighet med exemplet

Exempel B

	Atlantica	Trygg-Hansa	Sirius	Skandia est.
År 1				
Premie	300	300	300	450
Ing. skadereserv	0	0	0	0
Avräknad skada	-30	-30	-30	-30
Utg. skadereserv	<u>-270</u>	<u>-270</u>	<u>-180</u>	<u>-285</u>
Skadekostnad	-300	-300	-210	-315
Resultat	0	0	90	135
År 2				
Premie	150	150	150	0
Ing. skadereserv	270	270	180	285
Avräknad skada	-180	-180	-180	-180
Utg. skadereserv	<u>-240</u>	<u>-240</u>	<u>-105</u>	<u>-105</u>
Skadekostnad	-150	-150	-105	0
Resultat	0	0	45	0
År 3				
Premie	0	0	0	0
Ing. skadereserv	240	240	105	105
Avräknad skada	-240	-240	-240	-240
Utg. skadereserv	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Skadekostnad	0	0	-135	-135
Resultat	150	150	-135	-135

ovan ger sådana fluktuationer olika effekt i de olika metoderna. I Atlanticas och Trygg-Hansas redovisning där resultaten utjämnas i flera år ges inte svängningarna utslag. För Skandias del förstärks resultateffekten eftersom de redan från början redovisar hela den förväntade premieinkomsten och skadekostnaden för flera år.

I exemplen har de uppskattningar av premien som Skandia gör alltid stämt med utfallet. Så är det naturligtvis inte i verkligheten. Därför kommer även premieuppskattningarna att korrigeras precis som bedömningarna av skadeutfallen i exempel B.

Slutsatser

Undersökningen har visat tre olika metoder för att redovisa ersättningsreserver för mottagen återförsäkring. Metoderna kallas i uppsatsen estimering, eftersläpande redovisning och saldoreserv. När estimeringsmetoden används görs en uppskattning av vad innevarande års försäkringsaffär kommer att ge för resultat. Eftersläpande redovisningsmetoden förekommer inte i Sverige. Där den används sker en fördröjning i sex månader till tre år. Därefter tas ett resultat fram. Att använda saldoreserv ger också en fördröjning av resultatberäkningen. I ett eller två år redovisas noll-resultat men sedan kan det verkliga resultatet tas fram.

Beroende på vilken metod bolagen använder tas resultatet för återförsäkringsaffärerna fram vid olika tidpunkter. Metoden som använder saldoreserv ger en försiktigare hållning och väntar några år innan det verkliga resultatet tas fram medan estimeringsmetoden är mer progressiv och visar ett skattat resultat redan första året.

Med estimering får företaget större aktualitet i sin redovisning. Redan första året en affär redovisas tar företaget fram information om dess resultat. Årsredovisningen blir då mer jämförbar med ett ”vanligt” företags års-

redovisning. Denna kan användas som underlag för analyser och beslut. De resultatsvängningar som finns i försäkringsverksamheten ger utslag i resultaten. För ledning och styrelse är informationen om olika affärers fluktuationer värdefull när t.ex. marginaler skall fastställas för olika affärer. Resultatet vid estimering är behäftat med viss osäkerhet eftersom det till vissa delar bygger på bedömningar. Erik Alm säger att estimering med hänsyn till all tillgänglig kunskap ger ett försiktigt framtaget resultat. Det är lättare att missa en vinst än en förlust i estimeringarna.

Med saldoreserv som fördröjer resultaten uppnår bolaget en större exakthet och det ligger mindre osäkerhet i resultaten. Informationen ur ett fördröjt resultat kommer närmare verkligheten vad det gäller siffrorna men vad det gäller tiden har avståndet ökat. Siffrorna härrör från affärer som var i kraft för ett eller två år sedan. Dessutom medför fördröjningen att fluktuationer i försäkringsverksamheten inte ges utslag i redovisningen utan en resultatutjämnning sker. På grund av tidsskillnaden och resultatutjämnningen blir redovisningens informationsvärde sämre och en klyfta uppstår mellan årsredovisningens budskap och den kunskap försäkringsfolk har. Denna klyfta skulle kunna ge upphov till ”insider”-liknande affärer.

I undersökningen har konstaterats att Atlantica och Trygg-Hansa är de bolag som använder fördröjd redovisning. Atlantica har ändrat sina rutiner efter undersökningen och frångått den två-åriga automatiska fördröjningen men de tillämpar fortfarande ett års automatisk fördröjning. I realiteten tillämpas längre fördröjning, då de efter den automatiska saldoreservens upplösning behåller ett noll-resultat några år. Dessutom framgår att dessa bolag avvecklar eller skär ned kraftigt på sin mottagna återförsäkring. Både Skandia och Sirius som fortfarande satsar på återförsäkring har valt att estimerat sina resultat. Med hänsyn till dessa fakta ligger det nära till

hands att se fördröjd redovisning som en något förlegad och mindre marknadsmässig metod. Enligt Erik Alm är det den allmänna rörelsen i branschen att eftersträva en snabbare resultatframtagning. Han tycker det är svårt att försvara fördröjning. Patrik Dahl anser att redovisningens främsta mål är att ge stöd för styrningen av företaget. Därför bör man presentera aktuella siffror som ger styrelsen möjlighet att fatta bra beslut grundade på bästa möjliga information.

Jag har inte märkt något intresse från bolagen att vara mer öppna angående vald metod, bolagen skulle t.ex. kunna specificera vald metod i årsredovisningen för att underlätta för läsarna. Om intressenterna var medvetna om de skillnader som finns mellan bolagen och vilka stora belopp eller vilka höga andelar av företagens balansomslutningar som finns i tekniska reserver så borde de efterfråga mer information angående dessa. Företagen bör sträva efter att ha en så fullständig och informativ årsredovisning som möjligt. Detta för att ge intressenter möjlighet att skapa sig en rättvis bild av företaget.

Hänvisningar

- ¹ Gustafsson, Björn, 1993, sid 79
- ² Craighead, D.H., 1979, sid 16
- ³ Palmgren, Björn, 1992, sid 45
- ⁴ Gustafsson, Björn, 1993, sid 74
- ⁵ Carter, R.L., 1983, sid 586
- ⁶ Kiln, Robert, 1991, sid 150

Källförteckning

Carter, R.L., *Reinsurance*, second edition, Kluwer publishing, Wiltshire, 1983

Craighead, D.H., *Some aspects of the London reinsurance market in world-wide short-term business*, Alden press, Oxford, 1979

Dahl, P., *Guidelines for reserving*, Sirius International, Stockholm, (stencil)

Ek, L., *General reserve seminar*, Sirius International, Stockholm, 1992, (stencil)

Granstedt, P-O., *Osäkerhetsfaktorer vid bedömning av återförsäkringsbolags finansiella ställning*, Företagsekonomiska institutionen, Stockholms Universitet, 1992 (uppsats)

Gustafsson, B., *Återförsäkring i skadeförsäkring*, femte upplagan, IFU, 1993

Kiln, R., *Reinsurance in practice*, third edition, Witherby, London, 1991

Palmgren, B., *Försäkringsekonomi*, tredje upplagan, IFU, 1992

SvFörsäkringsföreningen, *Försäkringstermer — definitioner, kommentarer, förkortningar*, Solna, 1987

Årsredovisningar 1993 och 1994; Atlantica, Trygg-Hansa, Sirius och Skandia

Intervjuer:

Alm, Erik, Senior actuary, Skandia, 940614 941031

Aspengren, Jan-Olov, Chef/controller, Trygg-Hansa, 940613 941101 941201

Dahl, Patrik, Actuary, Sirius International, 940613 940712 940810 941124

Johansson, Eva, Assistent, Atlantica, 940613